

MAGYAR DÍSZÍTMÉNY.
Tervezte Horti Pál.

AZ ORSZ. MAGY. IPARMŰVÉSZETI MUZEUM.

Az orsz. magyar iparművészeti múzeum életének nevezetes fordulópontjához érkezett: új, céljainak megfelelő, pompás épületet kapott. Tizennyolcz évig várt reá. Jogos panaszait meghallgatta az ország; akadtak széles látókörű férfiak, kik lelkes bajnokai és szószólói voltak az intézetnek a törvényhozás színe előtt és azonkívül s most rajtunk a sor igazolni, hogy megérdemelte a beléje vetett bizalmat, akarja is, tudja is teljesíteni a közművelődési missziót, melyre hivatott.

A feladat nem könnyű. Versenyre kell kelnie a hasontermészetű külföldi intézményekkel, melyek megalapításuk alkalmával, tíz-húsz évvel ezelőtt, jutottak minden szükséges eszköz birtokába, holott a magyar iparművészeti múzeum úgyszólván most született meg; és érett megfontolással választott úton sebesen kell haladnia, hogy mihamarább felküzdje magát oda, a hol társai állanak, potólja az időt, mely elrebbent a multban az alatt, a mi alatt mozgását ezernyi akadály bénította s tehetetlenségénél csak a vágy: szabadnak lenni, volt nagyobb. Ehhez járul végül a mi sajátos viszonyainkból fakadó két körülmény, melyekkel szintén számolni kell a múzeumnak, nevezetesen a hozzája jogosan fűződő nagy vára-kozások s ezzel szemben a javadalom eltűnő csekély volta. Ismétlem: a feladat mely a múzeumra vár, nem könnyű.

Az első, alapvető lépés a gyűjtemény felállítása. Erre rövid négy hónap fordítható. Önnönmagunk túztük ki e határidőt, mert akarjuk, hogy az intézet mielőbb átadassék rendeltetésének s megnyissa kapuit a közönség előtt. A felállítás érdekes, vonzó és szép, de nagy, fáradságos és emésztő munka. Ebből a látogató semmit sem lát; ő csak a hatást nézi s ez után ítél. Alig képzei, hogy sokszor mekkora nehézségekbe ütközött valamely disszonanciát eltüntetni s ritkán ad magának számot arról, miért volt megelégedve a látottakkal, hány ezernyi, eltűnő, aprólékos tényező összhatásán alapszik egy kellemes benyomás. E mellett kell, hogy rendszer is legyen a kiállításban, lehetőleg olyan, mely a vendég lelkébe belopódzik s szó nélkül, de ellenállhatlanul vezeti, mint az ügyes kalauz. Különös óvatosságot és megfontolást pedig azért kíván a múzeum most folyó rendezése,

mert az épület művészi szépsége versenyre kel a gyűjteménnyel s csatát veszítettünk, ha nem tudjuk elérni, hogy az architektúra a harmonikus keret szerepével elégedjék meg.

Első törekvésem, hogy legyen magyar, nemzeti a múzeum, hogy hazánk uralja a helyzetet. Minden igyekezetem oda terjed, hogy a látogató azzal távozzék, hogy mintegy ismerős vidéken időzött, a hol otthon van, s olyat látott, a minőt Magyarországon kívül sehol sem találna. Ehhez képest, elsőnek össze fogom gyűjteni egy helyütt mindazt, a mi magyar, tekintet nélkül az anyagra. Meggyőződésemm, hogy a mikor a festett régi menyezet ép úgy mint a kályha, a fazék, a szövet, a hímzés, az ékszer, könyvtábla és bábsütő minta, szóval a régi művészeti iparnak hazánkban létrejött emlékei egytől egyig közös hajlékot kapnak, lehetetlen lesz tagadásba venni, hogy egy határozott, mással össze nem tévesztendő, eredeti szellem lengi át valamennyit. Ennek mivoltáról is tisztább képet fogunk nyerni ez úton. A mi ide el nem helyezhető, útjában lesz a nézőnek, másutt, a nemzeti irány képviselőjében és kínálkozván arra, hogy hasonlíttassék össze azzal, a mi idegen.

Nem tartom célszerűnek, hogy a gyűjtemény fenmaradó része ridegen az anyag szerint rendeztessék. Nem látom be, miért ezt helyezzük mindenek fölé s miért az anyagnak rendeljük alá a nem kevésbé érdekes, s bizonyára tanulságosabb történelmi s nemzeti fejlődéseket, miután az emberiség a művészeti alkotásokhoz szükséges természet szolgáltatja anyagokat és a mesterséges úton készületeket is, többé kevésbbé mindvégig használja, de soha sem dolgozza fel egyformán. A művészet a megmunkálással veszi kezdetét s változik a korról, a népek szerint. Igaz, hogy ehhez a rendszerhez gazdag, teljes vonzatok kelljenek, hogy következetesen keresztül vihető legyen, viszont a múzeum gyűjteménye, sajnos, nem egy tántorgó hézagot tüntet fel; mind a mellett még a fenforgó viszonyok között is el lesz választható a modern a régitől, a keleti a nyugatitól. Sőt reményilem, hogy ezen belül telleni fog egy-két korszak különös hangsúlyozására is.

A múzeum úgyszólván be sem fejezte állandó kiállítását, máris egész sora az újabb munkálatoknak merül fel. Egy része több éven át fogja foglalkoztatni s egyáltalán be sem fejezhető, másik része időről időre, előre meg nem határozható közökben szólítja sorompóba, gyors, megfeszített tevékenységre. A legközelebbi jövő feladatának tekinthető ugyanis a meglévő gyűjtemény ismeretése, magyarázó előadások és szakkiadványok, valamint e folyóirat útján, mely utóbbi kivált az aktuális mozzanatok közzétételére hivatott. A mutatóanyagokkal illusztrált előszó bizonyos, aránylag szűk határokon túl nem terjeszkedik; annál szélesebb körökkel hozza kapcsolatba a múzeumot a jó képekkel díszített munka, melyből nemcsak a fővárosi lakos, de az egész ország, úgyszintén a külföld is, megismerkedhetik az intézet kincseivel. Ezeket pedig mielőbb ki kell egészíteni a Magyarországon fenmaradt többi műkincsekkel akár eredetiben, akár egy vagy más fajtájú másolatban; folytatni kell a megkezdett munkát nagyobb erővel, rendszerrel. Itt kínálkozik kedvező alkalom a sokszorosító művészetek fejlesztésére is. Galvanoplasztikai másolataink sorozata s páratlan fényképgyűjteményünk tanuskodnak, hogy a gyűjtés e módjáról eddig sem feledkeztünk meg; de ez kevés,

mert anyagiakban szűkölködünk. Végső célom e tekintetben az volna, hogy a magyar iparművészeti múzeum a magyar művészi ipar telekkönyvét bírja.

A tárlatoknak nem egy ellensége van. Állítják, hogy a tárlatok ép annyira költségesek, mint a mennyire hiábavaló vállalkozások s hogy ezek idejüket múlták. Ez nem áll. Még mindig találkoznak nemzetek, melyek nem riadnak vissza az áldozatoktól, ha arról van szó, hogy kiállítást rendezzenek s mi sem mutatja jobban, hogy mekkora fontosságot tulajdonítanak még ma is azoknak, mint az a tény, hogy Franciaország felhívására valóságos láz fogta el a világot s egymással vetélkedve készülődnek nagy nemzetek s kicsik, civilizáltak s exotikusak, hogy a lehető legnagyobb arányban vegyenek részt az 1900. évi párisi világkiállításon.

A kiállítások, kivált az egyes szakokra szorítkozók, annál inkább helyükön vannak hazánkban, mert az a gazdag anyag, mely magánkézen a vidéken, családoknál megbecsületlen rejtőzik, korántsem ismeretes s megérdemli, hogy közkinccsé váljék. A múzeum előszeretettel fogja e kérdést tanulmányozni a jövőben s nem egy érdekes szaktárlatot remél rendezhetni. E célra külön helységek felett rendelkezik.

A rendszeresen előkészített kiállítások közé ékelődnek időről-időre, tanulságos és tetszetős cífraságok módjára, valamely hirtelen felmerülő újdonság bemutatására szolgáló kisebb kiállítások — amolyan incidensek, melyek rendszerint nagy tömeg kíváncsi látogatót vonzanak a múzeumba, a kik közül ha egy-kettő máskor is visszatér — mert érdeklődése a művészeti ipar iránt felébredt, — a kiállítás meghozta a maga kamatját.

Nagyon érdekes kérdés a vidéken rendezendő szakkiállítások ügye, sőt egyike leendő azoknak az eszközöknek, a melyekkel a számos, parlagon heverő vidéki múzeumok és az iparművészeti múzeum közötti, rég óta kívánatos kapcsolat és összeköttetés létesítése hathatós támaszt fog nyerni.

Az intézet legnemesebb, nemzedékekre kiható s az ország jólétével kapcsolatos szerepe azonban ott kezdődik, a hol a modern művészi iparra gyakorlandó befolyása kerül szóba. E téren máris nem egy vívmányára hivatkozhatnánk a múzeum. Tud-e azokról az érdekletteken kívül más is, az mellékes. Fáradozásainak nem a nyilvános elismerés a jutalma, hanem a teljesített kötelességgel járó nyugodt lelkiismeret s a siker. Azt az egyet azonban mégis szükségesnek tartom kiemelni, hogy a nemzeti ízlés kultusza itt, a múzeumban fogamzott meg, innét indult hódító hadjáratra s örömmel vette tudomásul a múzeum, hogy ő reá utaltak, mikor az általa kezdeményezett irány hivatalos felkarolása érdekében történtek lelkes felszólalások.

Kétséget sem szenved, hogy a múzeumok közvetett hatása az iparra sokkal nagyobb a közvetlen hatásnál. Ilyet inkább csak a közönségre gyakorolnak. Tapasztaljuk ezt ott, a hol a múzeumok hoztak létre versenyképes művészeti ipart vagy átalakították a meglévőt, modern, nemzeti irányban, mint például Ausztriában és Angliában. A helyzetet ma az angol műipar uralja. A régi művészet remekeiből táplálkozik, minden ízében angol s a legmodernebb valamennyi között. Ezzel szemben az is áll, hogy a londoni South Kensington Museum a legkevésbé mozgékony intézet. Vásárol, gyűjt s szerzeményeit köz-

szemlére bocsátja; erre szorítkozik összes tevékenysége. Régente kiállításokat is rendezett, ujabban azt sem teszi többé, mert hisz olyat úgy sem tudna bemutatni, a mije neki magának ne volna. Hol itt tehát a rejtély kulcsa? Az „Art Training school“-ban, melylyel a múzeumot megalapításával egyidejűleg kapcsolatba hozták. Ebben nevelték a Morris-ok tervező művészeit, a Walter Crane-k méltó utódait, a minthogy a Deck-ek, Gallé-k, Lobmayer-ek és mások is, a párisi és limoges-i École nationale des Arts Décoratifs, illetőleg a bécsi Kunstgewerbe Schule tanítványaiból szerzödtetik a művészi erőt, mely műhelyekben megteremti lassan, de biztosan a modern nemzeti renaissanceot. A hol viszont a jövőre alapított fejlesztés helyett nagyobb súlyt helyeztek a meglévő elemek reformálására, azt hívén, hogy ugyanolyan sikert fognak elérni rövidebb idő

MAGYAR DISZÍTMÉNYEK.*
Tervezte Benczur Béla.

alatt, közepes eredmény sem jutalmazta a fáradozásokat; most is ott állanak, a hol állottak, mikor kezdték. Baselban a múzeum évek óta összes tevékenységét tervek szolgáltatása körül összpontosítja s ezeket többnyire ingyen osztja ki annak, a ki kéri. Baselban nincs művészeti ipar, tervrajzokat senki nem kér. Genfben az iparmúzeum inkább tudományos alapon nyugszik; de van egy jól vezetett iskola, mely a tanítványokkészítette munkákból évente, karácsonykor, mintegy 10,000 franknyi bevétellel csökkenti az állam hozzájárulását.

Mi is azt tartjuk, hogy a fiatalság fogékony lelkén kell kezdeni a munkát s ez okból helyeztünk nagy súlyt arra, hogy az iparművészeti iskola egy fedél alá kerüljön a múzeummal. A múzeum a szótára, a nyelv- és mondattana és olvasókönyve a nyelvnek, melyet a magyar művészeti ipar jövőnk munkásai tanulnak. A múzeum gyűjteményében s kiegészítő részében, a könyvtárban, találja meg a tanuló szakmája történelmét, filozófiáját, az ékesszólás és a költészet szabályait is.

* *Benczur Béla: A művészi ipar és a dekoratív művészetek stíltana* című művéből. Budapest, kiadja az Eggenberger-féle könyvkereskedés (Hoffman Alfréd). Ára füzve 5 frt.

Ámde ez az út hosszadalmas, a vándor csak késő éri el kitűzött célját, nekünk pedig sietnünk is kell, nehogy végkép lemaradjunk. Gondoskodni fogunk tehát arról is, hogy legyen a ki a pillanat szükségéhez képest azonnal segít a tanácsra szorult iparművészen: folytatni kívánjuk itt is az esteli könyvtári órák üdvös s népszerűvé vált intézményét, a mikor bárki kérhet gyakorlati utasításokat, sőt ha kívánja, tervei is díjtalanul javíttatnak ki.

Nincs oka attól tartani a múzeumnak, hogy elszigetelten fog állani a jövőben. Becses és önzetlen szövetségesei: a magyar iparművészeti társulat s a jelen közlöny. A társulat kebelében a modern magyar műiparnak leghivatottabb képviselői foglalnak helyet, azok, kik az étellel állanak közvetlen kapcsolatban, ismerik, tudják a hiányokat jobban, mint bárki más, figyelik a változó alakulásokat s gazdag tapasztalataik forrásából merítik az üdvös tanácsokat. Velük dolgozik karöltve a művészek válogatott kara, mind megannyi hú bajnoka a nemzeti irányynak. Ők adják meg a társulat munkásságának a jelleget s ép oly nagy a részük az évente visszatérő karácsonyi tárlatok létrejöttében, mint azoknak, a kik a tárgyakat szolgáltatják. Az ősztől fogva állandó otthont is rendez be a múzeum a művészi iparnak bazár alakjában, eleve gondoskodván kizárólag erre való célszerű helységről. A múzeum úgy a karácsonyi tárlatoknál, mint a bazárnál, biztosította magának a bírálat jogát. Ezzel szilárd alapot nyert a saját befolyásának. De befolyásának még más eszközök révén is adtak biztos támaszt az ügyeket intéző férfiak: a vallás- és közoktatásügyi Minister a nagy arany éremmel, a képzőművészeti társulat érmének egyenértékű párjával, a karácsonyi tárlat alkalmával teendő vásárlásokkal, valamint évente visszatérő megrendelésekkel. Az előbbiekre bölcs előrelátással számbavehető összeg irányoztatott elő a ministerium budgetjében, azutóbbiaknak a múzeum évi javadalma szolgáltat megfelelő alapot.

A művészeti ipar multja, jelene és a jövő egyaránt gondoskodás tárgyát képezendi az országos magyar iparművészeti múzeumnak, mely nem ismer kedvesebb kötelességet, mint lelkes, odaadó, minden irányra kiterjedő munkássággal leróni háláját az ország s azok irányában, a kik nemes hivatását felismerve, érdekében latba vetették befolyásukat. Most már csak a közönség rokonszenves támogatását kéri.

Radisics Jenő.

MAGYAR DÍSZÍTMÉNY.

Tervezte Benczur Béla.

Az orsz. m. iparművészeti muzeum főigazgatója, Ráth György főrendiházi tag, a muzeumnak új otthonába való bevonulása alkalmából fölmentését kérte a főigazgatói állás alól. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister, a nagyérdemű főigazgató kérelmét teljesítette s a következő sorokban fejezte ki elismerését, e minőségben kifejtett eredményes működéséért:

48.658. szám.

Méltóságos Főigazgató Ur!

Az orsz. m. kir. iparművészeti muzeumot az 1878: XVII. t.-cikkkel szentesített az állami költségelőirányzat az állam hatásköre alá helyezvén, Méltóságod kezdetől fogva mint a felügyelő bizottság tagja, a muzeum szervezése és gyarapítása érdekében nagy buzgalmat fejtett ki, s 1881-től kezdve mint annak másodelnöke, a muzeum közvetlen vezetését is, minden díjazás nélkül, hazafias önfeláldozással állandóan magára vállalta, annak könyvtárát létrehozta és rendezte s a szakszerű lajstrom kiadásával a muzeum közhasznú rendeltetését biztos alapra fektette. E maradandó érdemeinek elismeréseül Ő csász. és Ap. kir. Felsége 1886. évi június hó 4-én kelt legfelsőbb elhatározásával Méltóságodat az iparművészeti muzeum főigazgatójának címével legkegyelmesebben kitüntette.

Tizenöt év óta Méltóságod a muzeum élén áll s valóban a közművelődés és a hazai művészi ipar előmozdítása iránti lelkes és önzetlen érdeklődése lehetett csak nemes indoka annak, hogy éveken át e lankadatlan munkásságra és a vele járó terhes felelősséget díjtalanul elvállalni hajlandó volt különösen addig, míg 1887-ben Radisics Jenő a muzeum igazgatójává kinevezetvén, Méltóságod a fővezetésre szorítkozhatott.

Ily hosszú időn át folytatott érdemes munkásság után teljesen méltányolnom kell Méltóságodnak hozzám intézett becses előterjesztését, melyben utalni méltóztatik arra, hogy Radisics Jenő, a muzeum igazgatója, hivatva levén a muzeum összes ügyeit vezetni és ellátni, ez okból reá kell hárulnia a teljes felelősségnek is; ehhez képest Méltóságodat saját kérelmére a muzeum szervezése és gyarapítása körül szerzett maradandó érdemeit hálásan elismerve, a fővezetéssel járó teendőik és felelősség terhe alól véglegesen felmentem, miről egyidejűleg a muzeum igazgatóját is értesítettem.

Az Ő Felsége által adományozott főigazgatói címet e felmentésem természetesen nem érinti, sőt Méltóságodnak lekötelező készségéből azt a reményt meritem, hogy nagyrabecsült közreműködésére ezentúl is több irányban számíthatok.

Az orsz. m. kir. iparművészeti muzeumnak nincsen szervezeti szabályzata, nincs a tisztviselőknek részletes szolgálati utasítása sem. Méltóságod erejének teljében érthette meg azt, hogy az iparművészeti muzeum új palotája nemsokára ünnepélyesen át lesz adható fontos rendeltésének s egy új és fényesebb fejlődési korszaknak néz eléje, melynek alapját nagyrészt Méltóságod lelkes munkássága vetette meg.

Melegen ohajtom, hogy Méltóságod e kedvezőbb és biztató viszonyok között is még sokáig legyen általában a művészi ipar és különösen a muzeum ügyének egyik legkiválóbb pártfogója s ezért engedje remélnem, hogy a midőn a muzeum szervezését, tisztviselőinek hatáskörét az állami felügyelet és ellenőrzés gyakorlását szabályozni fogom, gazdag tapasztalataiból meritett avatott tanácsára, és hazafias közreműködésére teljes bizalommal számíthassak.

Budapest, 1896. évi október hó 14-én.

Wlassics s. k.